

Herri hizkeren lekukotasunak biltzen: zubererazko eskuizkribatu baten edizioa

Irantzu Epelde

► To cite this version:

Irantzu Epelde. Herri hizkeren lekukotasunak biltzen: zubererazko eskuizkribatu baten edizioa. Anuario del Seminario de Filología Vasca "Julio de Urquijo", 2008, XLII-2, pp.283-302. artxibo-00800933

HAL Id: artxibo-00800933

<https://artxiker.ccsd.cnrs.fr/artxibo-00800933>

Submitted on 14 Mar 2013

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

HERRI HIZKEREN LEKUKOTASUNAK BILTZEN: ZUBERERAZKO ESKUIZKRIBATU BATEN EDIZIOA

Irantzu Epelde

IKER, Baiona

Laburpena

Zubererazko eskuizkribu baten faksimile edizioa da hau. Jatorrizko eskuizkribu argitaragabea Aurelia Arkotxa irakasleak aurkitu zuen Pariseko Biblioteca Nazionalean. Elizakoez beste, urriak dira zubereraz idatzitako era honetako testuak, areago teknikoak, eta halakotzat sailkatu behar dugu honako hau: sukalde-liburu anonimoa da eskuizkribua, 29 orrialdetan 8 errezeta biltzen dituena. Datazioaren aldetik ere ez daukagu berri zehatzik, baina lapurterazko Escualdun cocinera-rekin (Baiona, 1864) dituen ezau-garri komunengatik ematen du garai beretsukoa izan litekeela, hau da, hemeretzigarren mendearen erdialdekoa.

Abstract

We present a facsimile edition of a manuscript found by Prof. Aurelia Arkotxa at the National Library of Paris. This anonymous work is a 29 pages cookbook written in Souletin dialect, and it contains 28 recipes. Souletin manuscripts are, unfortunately, scarce among the historical items of the Library's collections. This one is probably from the mid-19th century, as it seems to be a kind of brief version of the first cookbook published in (Lapurdian) Basque Escualdun cocinera (Baiona, 1864).

Sarrera

Besteren artean euskalkien bilakaera aztertzeko ezin utzizko lanabesak dira aurreko mendeetatik datozkigun lekukotasun idatziak. Oraingo honetan dakarkiguna zubereraren lekukotasun bat da: eskuz idatzitako sukalde-liburu bat, 28 errezeta biltzen dituena. Pariseko Bibliothèque Nationale-ean “Celtique et Basque 119” erreferentzia du eskuizkribuak, eta erreferentziaren azpian *entier* azaltzen da, eskuz, dokumentua osorik dagoela adieraziz. Aurelia Arkotxa irakasleak aurkitu zuen eskuizkribua, bibliotekako funts gordeetan.¹ Guztira 29 orrialde ditu, eta idazkeragatik esan genezake esku bakarra ikusten dela. Letra ona da, argia eta ulerterraza, irakurleak faksimile edizio honetan ikusi ahal izango duen bezala. Faksimilearekin batera eskuizkribuaren transkripzioa erantsi dugu, ahal bezain fidela.

¹ Eskerrik zintzoenak Aurelia Arkotxari, Joseba Lakarrari eta Ricardo Gómezi eskuizkribuaren edizioa prestatzerakoan emandako laguntza eta erraztasun guztiengatik.

Testuaren lehen orriak 108 zenbakia darama, eta 136 azkenak. Lehen orrian liburutegiko katalogoko erreferentziaren laburdura (“Celt. et Basque 119”) eta Bibliothèque Nationale-eko zigilua agertzen dira, egilearen ohar honekin batera:

Observation: Cayen² hounen platen nombria, numérouac, icenaq, eta pajac, edireyten dutuçu finimentian: cayer hountan diren hogeuy ta hamar platetariq eguin nahi duçunian; çouça tablala eta hareq eracoussico deyçu bertan ago noun den nahi duçun plata.

Aipatu behar dugu errezeta kopuruari dagokionez huts bat badela: ez dira hogeita hamar errezeta, egileak oharrean iragartzen duen bezala, hogeita zortzi baizik, hirugarrena eta laugarrena falta baitira (bigarrenetik bosgarrenera pasatzen da). Dudatik atera nahi izatera, aski da aurkibidean begiratzea: ez dago hirugarren eta laugarren errezetei dagokien sarrerarik.

“Observation” delako ohar horren ondotik datoz hogeita zortzi errezetak, bata bestetik marra batez bereizirik. Horietako bakoitzaren hasieran errezeta zenbakia eta izenburua azaltzen dira. Egileak berak lehen orriko “Observation” delako oharrean dioen bezala, aurkibidea azkenean dator, 135 eta 136. orrialdeetan (“Tabla” esaten dion atal batean). Hartan alfabetoko hurrenkeran antolatutik datoz 28 errezetak, eta bakoitzaren eskuinean azaltzen dira errezeta- eta orrialde-zenbakiak. Aurkibidearen aurretik beste ohar hau ere badator:

Tabla çougneq contenitcen beytu cayer hountaco platen nombré gucia, icénaq, numérouac, eta pajaq. asqui duquéçu, heben chercatçia, foillaq oro enguratçeco phéna hartu gabé; éta asqui duquéçu jouaytia, haytatu duçunian noura éré tablaq igorrico beyssutu; hében désignaturiq den plataren içénila, nouméroula eta pajala, çouyn hében icentéturiq den lekhian édireyten beytiratéque.

Errezeta-liburua erdarazko bertsioaren baten itzulpena da. Egileak berak aipatzen du, zeharka, errezeta jakin baten gainean ari den pasarte batean (124. or.): “Behiaren filetaren farsitceco maneria hao estuçü francian eçaguturiq ičan lan hounen traducto-raq erakhoussi artecan (sic)” (“behiaren azpizuna betetzeko modu hau ez da Frantzian ezagutu lan honen itzultzaileak erakutsi artean”). Tamalez ez dugu jatorrizko bertsioaren berri izaterik erdietsi. Dakiguna da ez dela ekialdeko hizkeretan idatzitako sukalde-liburu bakarra: Baionan argitaratu zen euskarazko lehen errezeta-liburua, 1864an: *Escualdun cocinera, ceinarekin normahic cocina ona errechki eguin baiteçake*.³ Cluzeau argitaletxean argitaratu zen, eta anonimoa da. Aztergai dugun liburuxkarekin alderatzen badugu, luzeagoa da (150 errezetatik gora biltzen ditu 60 orritan), hizkeraren aldetik ez da horren ekialdekoa —lapurteraz idatzita dago—, baina errezeta batzuk aski antzekoak ditu (hitz tekniko berak, antzeko azalpidea). Iduri luke garai beretsukoak izan litezkeela biak.

² Uste dut hutsa dela: testu osoan ez da berriz azaltzen bukaeran *-n* duela. Egilearen ohar horretan bertan azaltzen da ohiko forma (eta baita azken-aurreko orrian ere): *cayer* (fr. *cabier* ‘koaderno’).

³ Hegoaldean, urte batzuk geroago (1889an), argitaratu zen beste errezeta-liburu bat, Tolosako Eusebio Lopezen moldiztegiari: *Cocinan icasteco liburua chit bearra famili gucietan lendabicoa eusque-raz*. 58 orrialde ditu, eta 67 errezeta, baina ez zen izan euskarazko lehena, egileak izenburuan dioen bezala. Egileak ez zuen, nonbait, *Escualdun cocinera*-ren berririk.

Azkenik, ohar bat puntuazioaz eta hitzen arteko mugez: puntuak eta komak ez dira modu arautuaren arabera erabiliak pasarte askotan, eta zenbaitetan irakurketa zailtzen du horrek. Hitzen arteko mugekin ere beste horrenbeste gertatzen da maiz: *erdibat* ‘erdi bat’, *cassérolabat étan* ‘kazola batean’, *erra astéco* ‘errearazteko’, *frigi assicotuçu* ‘frijiaraziko dituzu’, *torchoubat équin* ‘trapu batekin’...

Errezeta-liburuaren testua

- [108] Observation: Cayen hounen platen nombria, numérouac, içenaq, eta pajac, edireyten dutuçu finimentian: cayer hountan diren hogeuy ta hamar platetariq eguin nahi duçunian; çouça tablala eta hareq eracoussico deyçu bertan ago noun den nahi duçun plata.

Jusa duçu bascaribaten eguitemo lehen effeyta.

Nº. lehena = Béhi aspiqui

- Behi aspiqui trancha çoumbayt paper foilla beçain mehé piquéçacu; ber guisan ourdaspi trancha çoumbayt ourin gabé⁴ bi objet hoyetças garnituco duçu casserolabaten sola: piquéçaçu ouinhou trancha ahal béçayn méhériq, ber guisan carrota trancha abundantqui; hoyetças estalico tuçu cassérolan barnéco araguiq; éçarçu scéléri amignibat, charpoil, eta persil, gas⁵ eta pipper belz appur: aragui horiq oro siétabatez estal itçaçu, tinq égon ahalditin amourécatiq; hortariq landa, éçarçu burdugnasco estalgui cassérolan gagnen, ayria jalqui estadin amourecatiq, éçarçu guisa hortan houriq gabé, fournéu ahalbéçayn bero batetan, cassérola hori. attensione casserola eztadin crema, estoçu barnia hounqui béhar, hora éçar artacan, cassérolatiq jalqtruico⁶ den urrinetiç éçagutuco duçu nouyz hora behar duqueçun éçari. éçarico duçu cueillertabat hour; memento baten burian bestetobat: guero cayhetçen enguratuco duçu casserola eta ikhousten baduçu jusa gorrituriq dela, éçarico duçu hour behar dena aragui horien estalçeco, eta beyrebat orano guéhiago: ounça erre datinian passer bate-tan egaranen duçu. bi minutas lehen, hartu duquécu précautionia, éçarte trempant mouchérou çoumbayt: idoquico duçu bi cuillerata juz, çouintan nahastecatuco beytuçu cuillerata erdibat irin, eta ounça algaréquin nahassi ondoun, éçarico dutuçu cassérolan hérac aldi bacoysbat emanen duçu çouré casserolari, attensione eguiten duçulariq barnen dirénen ounça enguratçáz:⁷ héraqi hortariq landa couré jusa eguiniç duquécu ounça attensione eguiten duçulariq articulu hountan ordenaturiç dirénetçaz éçagutçen dutuquécu entrada guçien éguitéco moyénaq.
- [109]
- [110]

Nº. Biguerrena

Aretché aspia

- Hartuco duçu bi libera; pessa ederbat eguinen duçu, ounça lardatuco orras batequin: cassérolabat étan éçarcu, eta estal éçaçu hourez: assaisouna éçaçu deuséré sopa baliz béçala, asqui erré datinian khambiatuco duçu besté cassérola batétara béré saldaréquin: éçarçu cassérola (çouyn serbutchatu beyssayçu aretchequiren erra astéco) hutsiq furneuin ountça inkhatcez béroturiq délariq, minutabat eyssi duqueçunian fourneuin, éçarico doçu barnen cueillertabat salda çouré fricandenetiç; gorritu çayçunian, éçorçu biguerren cueillertabat: çouré bi cueillertaq gorritu diratinian; salça hori idoquico duçu, éta éçarico duçu sietabat étan: hao duqueçu fricandoaren glaça: beguiratuco duçu serbutchatuco çayçu couré entrada ororen ganiaren gorrisseco.
- [111]

⁴ Etena behar du hemen, nahiz puntuazio ikurrik ez den ageri.

⁵ Nabarmenezkoa txistukari afrikatua s bidez adierazten duela.

⁶ Uste dut hutsa dela: *jalquico*.

⁷ Ez da ongi ikusten *c* ote den egiazki: *enguratçáz?* ‘inguratzeaz’.

Nº. Bost guerrena

Marinada: plat hao merqué houn duçu

Éçarçu cassérolabat étan bi ahurréta⁸ ogui irin, çouré irinari éçarçu gobeletatabat hour fresq, gaz amignibat, aygardent amignibat. saffla éçarçu lussastyo éta cinéz guero hori bi forchétarequin: çagarrac thipiltuco dutuçu eta phicatuco ahal béçayn méhatz: hirour arraulsé hausséco duçu casserolabat étan: éçarçu gorringouaq çouré pastouan: chourincouq hant az⁹ itçacu ahal beçayn bat: nouyz étaré hassico beyssira [112]
pastouren erra asten, gagna éçarico dérécú chourincouen erdiac. amignibat nahastecatuco dutuçu algaréquin forchetabat équin: trempatuco dutuçu bédéraca orhen barnen çagar bouchincaq, éta frigi assicotuçu: nouyz étaré çouré orhia erdi erré beytaté gagna écarico duçu chourinco arrastac: çouré marinadaren serbutchatcéco, gagna arraspa tucó doçu sucré amignibat.

Nº. Sey-guerrena

Gigot à l'eau

Hourtaz éçaçu cassérola bat étan jambon trancha eta ourdaqui bouchi çoumbayt: éçarçu guéro çouré gigota barnen, eta gorri eraz éçaçu, ounça érabilcatçen duçulariq cassérola¹⁰ gigota gorritu denian, idoquico duçu casserolatiq: éçarçu barnen cuillérata quart bat ogui irin: irina ounça gorritu denian; barna hachatuco duçu bi ouynhou buru: ouynhou horic ounça frigitu diratinian; éçarico duçu barna çouré gigota, eta [113]
ber guisan hirour carrota laur den caturiq: ecaricéçu piper belz, gaz, belhar houn çoumbayt, eta hour béhardéna aragui horien estalçéco: ounça cassérola estal éçaçu, ayria jalqhui estadin amourécati: erra éraz éçaçu çouré gigota, ounça érabilcatcez, éta ez éçar haboro houriq: carrota horiq (çouyn espeytorate gaysto içaten ahal) nahi badutuçu serbutchatu, idoquico dutuçu cassérolatiq jusréquin, éta serbutchatuco tutçu besté siétabat étan.

Nº. Saspi guerrena

Assa farsitu

Har çaçu assa chouri éderbat, béro, as¹¹ éçaçu amignibat hour béroutan ahos béhéra farsituco duçu assa hori manérias errenda ahaldéçaçun bolabat béçayn biribil, lehen ostotiq asquen ila artino: guisa hortan arrengeaturiq, serbieta thobatez trossatuco duçu, assaisonnaturiq saldaren ber guisan, éta holachec éçarico duçu héraquiten cassérolabat étan, amourécati chuca dadin¹² ounça chucatu denian, écarico duçu beste cassérolabat étan, couyntan assaren jusa éguin beytuquéçu: héraqi baçoyn bat eguin as içoçu, jusaren goustu hounaren hartséco, éta guéro jusréquin serbutchéçaçu. [114]

Nº. Sorci guerrena

Jamboubaten glaçatcéco manéra

Jamboubat trempant etchéquico duçu hogueyta laur orénéz: ounça chahatu duquéçunian, éçurac idoquico deyçoçu éta torchoubat étan enguratutiq erra assico

⁸ Zub. 'ahurtara'.

⁹ Hant az (*hantaraz* 'hanparazi, harrotu') *itçacu*.

¹⁰ Ikurrik ez da ikusten baina segur asko etena behar zuen hemen.

¹¹ 'Beroaz (beroaraz) ezazu'.

¹² Hemen ere perpausen arteko etena eskatzen du solasak.

- [115] duçu. assaisonatuco duçu soparen ber guisan. (assa balis beçala, torchou batez en-
guraturiq écarten diçie, bouchinca estadin amourécatiq) béguirayçu estéçaçun eyssi
çobéra lussaz héraquitçéra éta érratçéra. éçar içoçu hamabi edo hamabost erramu osto
éta bi limou. couré jamboua erré datinian, jusa idoquico duçu, chucatçen duçulariq
torchoubat équin: guéro chourituco duçu sucré arraspaz jambouaren gagnia oro. pala
ounça gorrituriq garanen duçu sucré hortan gagnen: laur limou berdé laurdencatuco
tutçu, éta çarthuco dutuçu jambouaren engurian: serbutchatuco duçu guisa hortan
serbiétabat étan, çouyn disposatuco beytuçu laur cantouréquin.

Nº. Bederatçu guerréna
Amandasco oppilbat.

- [116] Libérabat amanda trempan hour ephélin etchéquico duçu: piloir bat étan pila-
tuco dutuçu: pilatu oundoun couré amandaq, éçarico déréçu libérabat sucré, berriz
pilatuco dutuçu algar équin: hausséco déréçu barna bi dozéna arraulcé; cuillératabat
irin éré bay écarico déréçu. horiq oro ounça nahassico dutuçu algar équin: tourtié-
rabort ounça burraz bérécatuco duçu: gorago erraniq dusu gaossa¹³ guçiac tourtiéran
éçarçu, éta labian éçar: jaquitéco nouyz çouré oppila erré datian, choysbat çarthuco
déroçu; choyscha içerdi jalqhuiten baçayçu estuquéçu oráno asqui errériq, béna ido-
rriq jalqhuiten bada çouré oppila ordin errériq duquéçu.

Nº. hamar guérrena
Çagarresco charlottabat

- [117] Thipil éçaçu hogueybat çagar; ounça chahatu ordoun,¹⁴ éçarçu erratçéra cassé-
robat (*sic*) étara, gobelétabat hour équin; éçarçu canéla bouchibat: marmelada hori
éguin duçunian éçarçu barna libérabat sucré: ounça algaréquin érabilca itçaçu: guero
idoquico tutçu eta plat bat étan éçarrico tutçu: casserola baten barnia oro béréca-
tuco duçu, à pus¹⁵ près libérabat burraz: choyna bihos cabillou guisa picatuco duçu,
eta frigi errassico dututçu burra hortan. garnituco duçu cassérola horren barnia éta
çayhessaq ogui bihotsez (estamuriq baliz beçala) écarico¹⁶ duçu barnen couré çaga-
rresco marmelada: estalico duçu choyna bihotsez gagnétiq, solatiq béçala: hirour mi-
nutaz cuyan etchéçaçu, bihotçaq choynari lot ditian amourécatiq: çouré marmélada
ounça éguiniq den aldi oros, çutiq idoquico duçu gasna holandaco baten forman.

Nº. hamécaguerréna
Gâteau au lait

Héraq éras bouteillabat esné cassérola bat étan; éçarçu barnen banil amignibat,
hirour quart libéra sucré: haosséco¹⁷ duçu hamassorci arrolcé: esnia hostu denian,
écorçu barna gorrincouaq: hourt az éçaçu esné hortan bi billa chocolat: ounça safla

¹³ Iduri luke diptongoaren bigarren bokalean *o* jartzen duela (baditu *hao* 'hau' bezalako adibideak ere, baina hemen ez dut garbi ikusten egiazki *o-z* idazten ote duen *gauza*).

¹⁴ *Ordoun* (*sic*) baina hutsa izango dela iruditzen zait: eskuizkribuan zehar askotan erabiltzen du infinitiboa + *ondoan* (*ondoun*) denborazko perpausak egiteko ('thipil itzazu hogeï sagar ontsa xahatu [garbitu] ondoan').

¹⁵ *u-z* esango nuke.

¹⁶ *Écarico* dioen lekuan *éçarico* 'ezarriko' behar zuela uste dut. Beste horrenbeste lerro bereko *couré* 'zure'-ren kasuan: *çouré*.

¹⁷ Hemen ere *o-z* idazten duela ematen du (ik. 13. oin-oharra).

éçaçu bi chourinco, eta éçarçu irangea lili amignibat: besté cassérolabat étan éçarçu quart erdibat libéra soucré chouri: çu houmbat étan gagnen éçarçu, eta cassérola sucré horres ouença béréquéçaçu: esnia igaranen duçu serbiétabat étan, éta guéro éçarico duçu sucria den cassérolan: écarico duçu besté cassérola handibat hourez erditarat bétheriqournéuen gagnen: nouyz éré héraquitcen hassi beytatéque, écarico doçu barnen çouré cassérola oppilarequin (béhar duquéçu abisatu amourécatiq hourea duçun cassérola asqui handi içan dadin édeytéco oppilaréquin den cassérola: cassérola gagnen éçarico duçu burdugnasco estalqui bat inkhassez gagnia béthériq: çouré oppila erré datinian séparatuco çayçu cassérolaren baster étariq: idoqui béno lehen, éguriqui béhar duquéçu ouença hos dadin: porroca estadin amourécatiq: ahos béhéra écarico doçu plata, çouyntara serbutchatu nahi beytuquéçu, eta hartara idoquico duçu. [118]

Nº. hamabi guerréna

[119]

Pain-au-lait

picatuco duçu cabillou guisa choyna baten bihotça: thassabat esné héraquiten cassérolabat étan éçarçu libera erdibat sucré réquin, eta canéla amignibat équin: esnia égossi ondouan; idocaçu çutiq, eta çouré choyna cabillouaq trempan barnen éçar itçoçu: ourhi amignibat prestatuco duçu marinada béçala: ogui bouchincas minutabaten burian idoc itçaçu, eta passouer bat étan éçarçu esnia yalqhui daquien amourécatiq; eta chouca ditian: ogui bihotz horiq frigi assico tutçu caosséraq béçala; trempatu ondouan léhéniq préparatu duçun gourhian: arraspatuco duçu sucré amignibat gagna, eta serbutchatuco duçu mahagnian.

Nº. hamahirour guerréna

Briochabat.

Nahassico duçu lakhabat ogui irin, bi docéna arraolcé, bi libéra burré, libéabat sucré, horiq oro algaréquin ahal béçain ouença érabilcatuco dututçu: terrina berribat ouença bérécatuco duçu burréz; çouré ourhia barna éçorçu, eta labilat éçar: jaquin nahi duçunian çouré Briocha errériq dénez, çarthuco doçu barnatho chothbat,¹⁸ éta idorriq jalqhuiten bada, marca duquéçu errériq dela. [120]

Nº. hamalaor guerréna

Belhar esco ophila

Bil éçaçu barasséco belhar houn orotariq; éçar içeçu pérésil, charpoyl, jambou bouchibat, ourdaqui besté bouchibat, aretchéqui quart bat; béna manériaz belhar hounen cantitatie (oray berian ençalada chouriena, assa chouriena) edo besté belhar tendre cantitatie dominant içan dadin: ouença hachatuco dututçu algar équin belhar hounaq eta araguiq écarico déréçu bi arraolcé, ogui bihotz amignibat, gaz eta piper belz, ouença hachatu ondoun, écarico dututçu cassérolabat étan, çouin léhéniq ouença urinez bérécatuco beytuçu: écarico duçu casserola haux béron barnen erdirate artino, amourécatiq eta çuyaren imourra çar daquion barnerat: écarico duçu cassérolan gagnetiq burdugnasco estalguibat, çougnen gagnian inkhaz béros bethéco beytuçu: harçaçu attensionea cassérolaren ardura enguratchécoua: oppila cassérolaren cayhessétariq deslotcen çaycunian, marca duqueçu [121]

¹⁸ sic ('xotx [zotz] bat').

eguinic déla: plat bat étara idoquico duçu, emanen déroçu nahi baduçu salça chouribat (oray berian oillasco fricasseyaren salça) eta guisa hortan mahagnilat serbutchéçaçu.

Nº. hamabost guerréna
aragui erre arrastessaz.

- [122] Gigot erretiq, edo oillayscobat étariq arrasta baratcen caycunian, eçarico doçu pè-resil eta charpoil, laur baratchouri ister, muscada amignibat raspaturiq; erra assico duçu belhar esco oppilaren ber manerian (hounen gagnecoua duçu Nº. hamalaur guerrenian) bena asquen hao jusian serbutchatuco duçu: bi plat hoyeq serbutchatuco dutuçu mahagnaren bi burietan, algarren bisen bis.

Nº. hamacey guerréna
Créma gorri

- [123] Bilduco duçu Bletarraba gorri, eçarico duçu bougnitan, eta mespératiq eçarico duçu terrinabat esnétan trempatcen: éçarico doçu hirour quart sucré. hamacey arroulcé gorringo: esnia passatuco duçu serbietabat étan: ounça héraq assico duçu bi limou achaléquin, eta canella amignibatequin: esnia hostu datinian amignibat, éçarico deyssoçu barna arraulciaq, eta sucria, algar equin ounça erabilcaturiq; guisa hortan éçarico doçu fourneuïn: enguratuco duçu finituriq içan artino, attensioné hatçen¹⁹ duçulariq, estadin erra sobera.

Nº. hamasaspi guerrena
Créma chouria

- [124] éçarico duçu cassérolabat étan bouteillea erdibat hour, hirour quart sucré, canella amignibat, erramu ostobat, irangea lilibat éçarico duçu hamasorci arraulcé gorringo terrina bat étan: hour horren gagna idoquico duçu sucria purifica dadin amourécatiq eta asqui héraqitu datinian, igaranen duçu serbiétabat étan: eguinen duçu chotchesco eshas gnibat; arraulcé horiq lussas saflatuco dutuçu, papéra beçain chouri jin artino: (huénen duçu souégna lagun bat harçéz, séren eta ihourq imaginatcen ahal din béno lan pénibliagoua beyta) çouré arraulcé gorrincouaq hour hortan éçarico dutuçu eta ounça enguratuco minutabatez, eta guéro çutiq idoquico ahal tuçu, eta mahagnian serbutchatuco plat bat étan créma orotaco hobéna déla expérienciaq éracoussi ditadaçut.

Nº. hamasorci guerréna
Behiaren fileta.

Behiaren filetaren farsitceco maneria hao estuçu francian eçaguturiq içan lan hounen traductoraq erakhoussi artécan. filet hori mahayn bat étan éçarico duçu; eta sabalduco duçu ganibet batez; eguinen duçu farsidura bat, eta filet horren gagna ounça garnituco duçu: guero ustupa canubat beçala khanatuco duçu Khanatu ondouan estéquéçaçu fiscélabatez: eguinen duçu hori beré jusian cassérolabat étan; éçarico doçu ouynhou, carrota, pérésil, charpoil, piper eta gaz: eguin çaycunian jus hori passouer bat étan igaranen duçu eta idoquico doçu fiscéla mahagnian serbutchatçéco.

¹⁹ sic (*hartçen*).

Nº. hemeretcu guerrena
Aretché Buria.

[125]

Bidars pétiqu urratuco duçu; idoquico doçu eçurra oro, farsiduras bétheco doçu barnia, essurra han balu béçala, eta ounça jossico duçu: éçarrico duçu cassérola bat étan jambou eta ourdaqui aboundantqui, laur ouinhu buru ounça hachaturiq, carrota chabal picaturiq; ounça grilla assi ondoun cassérolan barnen, éçarico doçu arétché buria enguratuco duçu ounça, aldé orotariq gorri assi déçaçun amourécaticq; assaisonnatuco duçu sopa béçala: gorri assi ondoun, éçarico doçu hour béhar déna, haren estalçéco, limou achalbat eta gobélétatabat ardou hobenétiq; estalico duçu compotabat baliz béçala, burdugnasco estalguibat équin, amourécaticq éta ayria estadin çar ahal barnérat: eguiniq datinian, igaran éçaçu passouer bat étan eta serbutchécacu mahagnian.

Nº. hoguey guerrena
Ahatébat entradan.

[126]

Nahi baduçu serbutchatu ahatébat, eguiten asquen nº. héméretcu guerrénaren ber maneriaren. essuraq ori idoq içoçu hasten çirélariq uscornotiq, farsiduras barnia betha içoçu eta serbutchéçaçu cassérola bat étan ber fayçouan, eta arétché buriaren ber salçan; béna éçar içoçu ahatiari ouinhou aphur ghiago (*sic*): serbutchatu béno lehen, éçarico doçu muscada amignibat Raspaturiq, goustu different bat har déçan amourécaticq: ber manéria hountan serbutchatuco ahal duçu arréz buribat, poulardabat.

Nº. hoguey eta bat guérrena
Jambou aspiquei minététan.

Picatuco duçu jambou aspiquei, trempen etchéquico duçu hoguey eta laur orénéz; ounça chahatuco duçu, éta achala oro idoquico duçu. ounça erré datinian, sucré arraspatuco doçu gagna, eta igaranen doçu palabat ounça gorrituriq: çouré minétaq jusian préparatuco dututçu, léhéniq ounça héraq assi ondoun hourian hora oro idoquico déréçu, esquien artin ahal béçain sinez tincatçez: guéro éçarrico dutuçu jusian, héraq aldi bacoysbat emanen déréçu, eta guero serbutchatuco dutuçu mahagnian, éçarten duçulariq çouré jamboua oseillaren erdian.

[127]

Nº. hoguey eta bi guerréna
Epperra assan.

ounça lardatuco duçu çouré epperra, éçarico duçu jusian ahatébat béçala (Nº. 20) nous étaré çouré assa chouria ounça heraquitu beytate, passouer bat etara idoquico doçu, hora jalqhui daquion amourécaticq; eta guero éçarico duçu épherra den jusian: héraq aldi bat éman ondouan éçarico duçu assa plat bat étara, éta épherra assaren erdian: sucré choscar assico duçu, éta couré epherra ounça gorrituco duçu, eta guéro mahagnian serbutchatuco.

[128]

Nº. hoguey eta hirour guerréna
Pijoubat salçan

Eçarçu trancha éderbat éta ourdaqui phessabat cassérola bat étan, eta cueille-ratabat irin; ounça erré diratinian. irina gorritu denian, éçarçu ounça hachaturiq ouynhou burubat, éta bi carrota laurdencaturiq; eta ber mementouan araguiac erabilca issaçu, eta algar équin eissasçu gorriçéra: ounça gorritu diratinian, éçarçu behar den hora araguiaren estalçéco, assaisonnatuco duçu sopa beçala, gaz eta piper appur éçarten duçulariq: estal éçaçu cassérola burdugnasco estalguibatez ayrériq çar estadin

[129]

amourécatiq; estéçaçula émenda: idoquico ahal duçu nahiago baduçu carrotaq, pijouaren serbutchatcéco. serbutchatuco ahal duçu pijoua salça chouri bat étan, demboratiq demborala khambiatcia gatiq.

Nº. hoguey eta laur guerréna

Amandasco oppila

Thipiltuco dututçu amandaq hour béroutan; erditiq eguinen dutuçu: éçarico dutuçu amandaq cassérolabat étan libérabat sucrérequin, biguerren cassérolabat burrés frotatuco duçu. nouys étaré amandaq érreriq beytiratéque, éçarico dutuçu burraz fré-tatu duçun cassérolan. hartuco duçu berhala, sucra hostu gabétariq citroubat: ophil horreq barnia behar diçu hussiq ukhuen, barniaren eguitia gatiq. hostu datinian éçarçu ahos cassérolari plat bat, éta oppila hus içoçu gagna.

[130]

Nº. hoguey eta bost guerréna

Arraolcé à la Tripe

héraq as éçaçu arraolcé; thipil içaçu eta erditiq eguissu: gorrincouaq irinez frota içéçu, éçarçu sarthaguignabat étan oliouan, béna parté irintatia olion, gagna edireyten guisa. idoquico dutuçu siétabat étan: ouença hachatuco duçu ouynhou burubat: frigi assi duçunian ouynhoua, écarico duçu hirour cueillerata salda, piper belz eta gaz amignibat, eta bi cueillerata sucré: salça eguiniq datinian, éçarico dutuçu arraulsiq barna, bena estissaçula eyssi héraquisséra.

Arraolcé farsituriq

Nº. hoguey eta sey guerrena.

héraq as içaçu arraolsiq, erditiq eguin içaçu thipil eta léhenic. gorrincouac ideq isséçu, eta barna éçorçu cueillerabat saldaréquin pérésil eta baratchouri ouença hatchaturiq. handi as éçaçu labéla puntaz arraolcé horien barnia, amourécatiq eta lekhu haboroché içan dadin farsiduraren²⁰ farsiduras bethé duçunian, béréca issaçu irinez, eta erra as issaçu olioun, farsidura olion gagnen edireyten den guisa. guéro idoquico dututçu siétabat étara. frigi assico duçu chalota amignibat olio hortan; éçarico doçu frigitu denian gobélétatabat hour, eta gobéléta erdi bat ardou, belhar houn amignibat, piper belz eta gaz apurnibat, limou achal chipignibat, eta ogui bouchibat raspaturiq: salça hori eguiniq datinian, passouer bat étan igaranen duçu, eta guéro arraolciq salça hortan éçarico dututçu; estécacula eyssi héraquisséra haboro, eta salça hori ouença béroriq serbutchatuco duçu.

[131]

Nº. hoguey eta saspí guerréna

Arraolcé frigituriq ardou estian

Arraolsiq frigi assico dutuçu; guéro frigituco duçu ouynhou: éçarico déréçu hirour cueillerata salda, ogui achal raspaturiq. éçar içéçu gobélétatabat ardou hoben étiq, eta ahurrébat sucré, eta salça eguiniq datinian, éçarico dossu çouré arraolsiq.

[132]

Nº. hoguey eta sorci guérrena

Chipa salça.

Éçarico duçu cassérolabat suyan bi beyré houréquin, éta beyrébat ardou, pérésil, baratchouri, piper eta gaz, limou achalbat, cueilleratabat ogui achal raspaturiq,

²⁰ Puntua falta dela uste dut destinatibo zaharraren ondotik.

cueillerata erdibat irini nahastécaturiq. nouys étaré salça eguiniq beytatéque, héraqui délariq ounça éçarico dutuçu chipac; abançugni erreriq diratinian, ogui achal çoumbayt picatuco duçu eta barna éçarico dutuçu. arraulcé coumbayt nahi baduçu [133] égos érássi salça hortan, asquen héraquias badiquécie asqui estissaçula algarren hui-llan égui éçar.

Nº. hoguey eta bederatcu guerréna
Arraulcé moulétabat.

hausséco duçu arraulcé plat bat étara, écarico dérécú piper, gaz, muscada; ounça saflatuco dutuçu algar équin: plat bat béréquéçaçu ourinez, éçarçu arraulsiq barnen. éçarçu fournéuin cassérola bat hour²¹ ounça héraquitu denian, cassérola hortan gagnen éçarçu çouré arraulcé plata: éçarçu çouré arraulcétan gagnen burdugna estalgui-bat sus ounça garnituriq: erré diratinian, idoquico dutuçu çutiq, eta tranchatan éçarico dutuçu eta guéro fuillant guisa picatuco dututçu, eta guéro çouré arraulsiq salça chouribat étan serbutchatuco ahal tuçu

Nº hoguey eta hamar guerréna
houresco ophila

[134]

ourdé sankho, edo aratché burubat héraq assi duquéçunian; igaranen duçu hora laur etan laur serbieta different étan: pintoubat houri écarico duçu libéra erdibat sucré, citron achalbat, canella amignibat: ounça héraquitu direnian, igaran issaçu serbietabat étan. minutabat héraq as issaçu, eta ounça safla éçaçu bi arraulcé gorrinco barnen, (gayça hau aysago éguiten duçu néguian) has éguin hesquian, éta cassérola béréquéçaçu campotiq: béna eyssi behar duquéçu biharamen²² artino leyhobat étan hostéra. serbiétabat ophil haren gagnian plégaturiq poillitqui laur cantouréquin éçarico duçu: serbutchasséco éçarico duçu plata cassérolari ahos béhéra: ussulico duçu cassérola plat haren gagniala, eta couré oppila eguiniq duquéçu.

Tabla çougneq contenitcen beytu cayer hountaco platen nombré gucia, icé-naq, numérouac, eta pajaq. asqui duquéçu heben chercatçia, foillaq oro enguratçéco phéna hartu gabé; éta asqui duquéçu jouaytia, haytatu duçunian noura éré tablaq igorrico beyssutu; hében désignaturiq den plataren içénila, nouméroula eta pajala, çouyn hében icentéturiq den lekhian édireyten beytiratéque. [135]

²¹ Hemen ere puntua faltako litzateke.

²² e ematen du jartzen duela azken silaban.

Tabla

Ahatébat entrada	Nº 20	Page 126
Amanda errés bi guerren ophila	Nº 24	Page 129
Amandsco ophila	Nº 9	Page 115
Aretché aspiquei	Nº 2	Page 110
Aretché Buria	Nº 19	Page 125
Arraolcé farsituriq	Nº 26	Page 127
Arraolcé mouleta	Nº 29	Page 133
Béhiaren fileta	Nº 18	Page 124
Behi aspiquei	Nº 1	Page 108
Belharesco oppila	Nº 14	Page 120
Briochabat	Nº 13	Page 119
Chipa salsa	Nº 28	Page 132
Choux farsi	Nº 7	Page 113
Créma chouria	Nº 17	Page 123
Créma gorri	Nº 16	Page 122
Epherra assan	Nº 22	Page 127
Erréqui arrasta	Nº 15	Page 121
Gateau au lait	Nº 11	Page 117
Gigot à l'eau	Nº 6	Page 112
Houresco ophila	Nº 30	Page 134
Jambou à l'oseille	Nº 21	Page 126
Jambou glaçatu	Nº 8	Page 114
Marinada	Nº 5	Page 111
Oeufs à la tripe	Nº 25	Page 130
Oeufs au vin doux	Nº 27	Page 132
Pain au lait	Nº 12	Page 119
Pijoubat salçan	Nº 23	Page 128
Sagarrésco charlota	Nº 10	Page 116

108
 Lib. II. Page 111.
 Observation: Cayen honuen platan
 nombría, numbríaz, ícanag, eta payac,
 íbrísten dutuá finimentian: sayo
 hauntan dirin' hogay ta hamas' platón;
 equin nahi ducunian; canya tablala
 eta hareg eracueico deya bontan ago
 nain den nahi ducun' plata

Jura ducu baccabaten equiteco
 lehen effigie.

Nº. Iehena = Bèhi aspique

Bèhi aspique trancha cumbayt paper
 falla bicain mishi piquetatu; ber gusan
 curdarpi trancha cumbayt curin gabi
 bi djet hogetas gorrituco ducu casselabat
 sola piquetatu curinhou trancha ahal
 bécayn mihérig, ber gusan canota
 trancha abundantou; hogetas estalico
 tucu casselatan berrico araguiag; latrau
 sileri amignibat, charpail, eta pessi, gas
 eta papper belz appor: aragui horig oro
 setabatez etal itazu, ting egon ahalidien

110
 dutugu casselatan hiorac aldi baxupbat
 emanen ducu pour casseladai, attensione
 equiten ducularig berron dirinen curin
 engurataz: hiraqui hortanig landa
 curi just equinag ducueu curin
 attensione equiten ducularig articulu
 hounten ordenaturig dirinutaz
 egagutien dutiguen entrada quien
 equiteco maynag.

Nº. Biquiruna

Aréche aspa

Hartuco ducu bi libera; pissa
 ederbat equinen ducu, curin lardatuco
 oras batequin: casselabat etan caru
 eta etal ecaru horez: assaïouma
 ecaru deulori sopa baliz bicala, aspi
 erri datinian khambiatuco ducu bati
 cassela batetana bñi-saldariquin:
 ecaru cassela (cayn serbutehatu
 baysayn arechequien orra astico)
 hutig furneun curin inthatez
 bñitunig delanag, minutabat eyri

109

amouicatiq: hortanig landa, ecaru
 bñidignasco etalqui casselatin gagan,
 ayria jalqui etadin amouicatiq,
 ecaru quisa hortan hounig gabi, furneun
 ahalbécayn bñi batetan, cassela hñi
 attensione cassela etadin curin,
 etocu bannia hounig bñi hñi

icar artican, casselatig jalquico den
 urunetig egagutuco ducu moyz hñi
 bñi ducueu ecaru. ecarico ducu
 cuilleratibat hñi; memento baten
 burian bistabat: quro cagheten
 enguratuco ducu cassela eta ikhoun
 baduá jura gorritunig dela, ecarico ducu
 hñi bñi dena aragui horien etalico,
 eta beyrat orano quihago: curin ore
 datinian. passour batetan egoran ducu:
 bi munitas lehen, hartu ducueu
 precautionia, icarti trompen marchien
 cumbayt: idocueu ducu bi cuillerata
 jur, curin mahacatuco beytuc
 cuillerata edibat vin, eta curin
 algariquen mahasi ondoun, ecarico

111
 ducueu curin furneun, ecarico ducu
 bñi curin cuilleratibat salda curin
 fricandentig, gorritu cagunian, ecaru
 bñi curin cuilleratibat: curi bi cuilleratig
 gorritu datinian; salda hñi idocueu
 ducu, eta ecarico ducu setabat etan: hao
 ducueu fricandent glata: bñi curin
 ducu serbutehatuco payu curi entrada
 oron gaganon gorrituco

Nº. Bot quirena

Osarinda: plat hao moyz hñi ducu

Ecaru casselatibat etan bi ahureta
 equi bin, curi binari ecaru gñelatibat
 hñi fñi, gaz amignibat, asgardent
 amignibat: salla ecaru lussatyo eta
 curin quro hñi bi fñitatuquin: ecaru
 thipituco dutu eta phicatuco ahal
 bécayn mihata: hirou arraulhi hñi curi
 ducu casselatibat etan: ecaru gorrituco
 curi partonon: chourinag hñi az
 itazu ahal bñi bat: moyz etan

hauise begura pastoren era asten, gagna¹¹²
 écarico dèrèu chovincon ordiaz:
 amignibat mahastatueo dutugu
 alquiquin forchetabat équin: trempataco
 dutugu bedriaca orhen barren eagar
 beuhineag, eta frigi delictugu: maysa
 étaré parva orhia endi orri begatè gagna
 écarico dugu chovinco arrastac: coure
 marinadoren serbitchataco, gagna orrapa
 tucos doque sueré amignibat.

Nº. Suy. quoréna
 Cijot à l'eau

Houtaz écau castiela bat etan jorlon
 trancha eta oridoqui bouchi çamboyt:
 écarqu quéro çouré gígota barren, eta gori
 oraz écau, ounea triabileatèn dupulatiq
 cassiela gígota goritu denian, idoguico
 dugu cassiolatiq: écaricu barren
 cuillénata quant bat équi inin: vuna
 ounea goritu denian; banna haestatico
 dugu bi ouynhon bura: ouynhon horu

113 ounea frigita diratinian; écarico dugu
 berna coure gígota, eta ber guisan
 hirour carriota laur den cativriq: écaricu
 pipor belz, gaz, belhar houn çamboyt,
 eta houn béhardéna aragu horien
 etaleico: ounea cassiela etal écau,
 apia jilqhi etadin amouicatiq:
 oua etaz écau coure gígota, ounea
 triabileatèz, eta éa écar haboro houn:
 carriota horiq (couyn épytorate gayto
 iesten ahoi) mahi badiutucu serbitchatu
 idoguico dutugu cassiolatiq jorriquin,
 eta serbitchataco tutu bote sitabat
 etan.

Nº. Japri quoréna

Alsa faritè

Hor çacu assa çavri idorbat, béro,
 as écau amignibat houn bironan ahoi
 bérina faritèico dugu assa hori-manina
 orrenda ahaldicagun bolabat béayn
 biril, lehen ototiq asqun éa cortino:
 quisa hortan arangatiq, sirbata

thobates trossatucos dugu, assaisonatiq
 saldoren ber guisan, eta hilache écarico
 dugu hiraquiten cassiolabat etan,
 amouicatiq chuca dadin ounea
 chucatu denian, écarico dugu bote
 cassiolabat etan, couyn tan asoren jusa
 équin beytugileu: hiraqui bagayri bat
 équin as écau, jusanen gortu hounan
 hantico, eta quéro jusanquin serbitchagun

Nº. Sorei quoréna

Jamboubaten glacatèco manira
 Jamboubat trempati etehiquico dugu
 hogeyta laur ornez: ounea chahatu
 duquiamian, écaricaz idoguico deyoçu
 eta torchoubat etan enguratiq orra
 asico dugu, assaisonatucos dugu isoren
 ber guisan (assa belis begala, torchou.
 bates enguratiq iesten dugu beuhina
 etadin amouicatiq) bequidagun
 eticagun eyni cobéca jusanen hiraquiten
 eta vintatèra. écar écau hamabi edo

115 hamabot orami otto eta bi limon
 coure jamboua orri datinian, jusa
 idoguico dugu, chucaten dupulatiq
 torchoubat équin: quéro chouritucos dugu
 sueré arrastac jambouaren gagna as
 pala ounea goritug gaganen dugu
 sueré hortan gagna: laur limon bide
 lauidinatucos tutu, eta çarthuco
 dutugu jambouaren engurian:
 serbitchaticos dugu quisa hortan
 serbitabat etan, couyn disporatucos
 beytugu laur cantouiquin.

Nº. Bederatqu quoréna

Amandalce oppilbat.

Librabat amanda trempati houn
 ephèl etehiquico dugu: pilat bat
 etan pilatucos dutugu: pilatu cundon
 coure amandag, écarico dèrèu librabat
 sueré, boria pilatucos dutugu algar
 équin: hausse dèrèu banna bi dèrèu
 orraulce; cuillénatabat inin bi bay écarico
 dèrèu horiq as ounea mahastico dutugu

algar equin: taurinabat ompe buraz
biscuito duzu: gorago erranig duzu
gauria guciac taurinabat ecaru, ita
labian ecar: jaquiesco mouye coure oppila
oni ditiar, choplat carthuso deroq;
chopcha icudi jalghuten baceye ebiquu
oiano arqui erranig, bora idornig jalghuten
lada coure oppila ordin erranig duquicu.

Nº hamar quierena.

Cagarrico charlotabat

Thipil ecaru hogueybat gagar, cunça
chahatu ordoun, ecaru oratara
cassrolat itara, goblatabat horu equin;
ecaru canila bouchibat: marmelada
horu equin ducumian ecaru barma
liberabat suci: cunça algar equin
irabilca itacu: guro idoqueico tutu et
plat bat itan ecarico tutu: cassrola
baten barma oro biscuito duzu, a pur
prie libralat buraz: chayna biho
calitau quiza picatuo duzu, ita frige.

quant ordibat libera suci chouri: cu
houmbat itan gagan ecaru, ita
cassrola suci horu cunça briqueacu
emia igararen duzu arbutabat itan, ita
guho ecarico duzu sucia den cassrola:
ecarico duzu bati cassrola handibat
hauze orditarat bethinag joumoun gagan
mouye ite hiraguitan hazi bustatiqu,
ecarico dozu barnen coure cassrola
oppilariquin (bihar duquicu aliatu
amouicatiq haura duzun cassrola
arqui handi itan dadin edayico
oppilariquin den cassrola: cassrola gagan
ecarico duzu burdugnaco etalqui bat
inkharaz gagna bethinag: coure oppila
oni ditiar: separatuo cayu
cassrolaren baster itariq: idogu bino
lehu, equiqui behar duquicu cunça
hos dadin: porroca etadin amouicatiq;
ahor bithira ecarico dozu plata, cuspitara
solubichatu mahi bustatiqu, ita hortara
idoqueico duzu.

oratico dutitiqu burra hortan: garmutuo
duzu cassrola horu barma ita cayharaq
ogu bihotet (etamunig balis bicala)
ecarico duzu barnen coure cagarrico
marmelada: itatico duzu chayna
bihotet gagnetiq, solatiq bicala: hincor
minutaz auzan etchicacu, bihotet
chaynari lot ditiar amouicatiq: coure
marmelada cunça equinag den aldi
oro, cutiq idoqueico duzu gama
holandaco baten forman.

Nº hamar quierena.

Gateau au lait

Horiq iras bantellabat emi cassrola
bat itan; ecaru barnen banil
amignibat, hincor quart libra suci:
harisco duzu hamasorei arrola:
emia hotu donian, ecaru barma
gouvincouag: hauze az ecaru emi hortan
bi billa chocolat: cunça safla ecaru bi
choumeco, ita ecaru orangea lili
amignibat: bati cassrolabat itan ecaru.

Nº hamar quierena.

Pain au lait

picatuo duzu cabillau quiza chayna
baten bihotet: thasabat emi hiraguitan
cassrolabat itan ecaru libera ordibat
suci riquin, ita canila amignibat equin
emia igosi ondoun; idocay cutiq, ita
coure chayna cabillouag tumpar barnen
ecar itogu: ouchi amignibat picatuo
duzu marinada bicala: agu bouchinar
minutabaten buruon idoc itogu, ita
passouer bat itan ecaru emia yalghu
daquien amouicatiq; ita chouca ditiar
ogu bihotet horiq frige amio tutu
cassrolag bicala; trimpatu midoun
bihinag preparatu duzun goushian:
arapicatu duzu suci amignibat gagna,
ita solubichatu duzu mahagnian.

Nº hamar quierena.

Briochebat.

Naharico duzu lakhabat agu bren,

bi docina arriacul, bi libra bironi,
liberabat neri, horig oro algarilquin
ahal bejan cunca brallicaturo distitui:
terina boubat cunca bricatuso duzu
buniez; eorri curhia birona egora, eta
labilat eor: jaquin nahi duaurian
cousi. Bionha eorriq dora, eorriuso dopu
barnatho chothbat, eta idorrig jalghuten
bada, marica duquicu eorriq dela.

N? hamalaor querrina.

Belhar eso ophila.

Bel eorri baratuso belhar houn
eotariq; eor iacu peneil, charpoil, jambu
bouchibat, curdaqui besta bouchibat, orithqui
quant bat; bora maneriaz belhar hounen
cantitatie (oray borian ingalada chourina,
asa chourina) eto bote belhar tendre
cantitatie dominant eor dador: cunca
hachatuso distitui algar equin belhar
hounaq eta araquiaz eorico doreu bi
arriacul, equi bitha amignibat, gas eta

docu peneil eta charpoil, laur baratchani,
isier, muscada amignibat raspaturig;
ora arico duzu belhar eso oppilaren ber
manerian (hounen gauricoua duzu N?
hamakur querrina) bora asquen hao
juran verbitchatuso duzu: bi plat
hoyq verbitchatuso distitui mahagnoun
bi bunitan, algarrien bion bi.

N? hamacy querrina.

Prima gori.

Pilduso duzu pildavara ba gori,
eorico duzu bougnatan, eta mepicatis
eorico duzu terinabat enitan
trumpatein: eorico docu hounen quant
sueri, hamacy amoula gorinjo: omia
pildatuso duzu verbitabat etan: cunca
hiraq arico duzu bi limon achallquin,
eta canella amignibatquin: omia hotu
datinian amignibat, eorico duyoqu
barma amoulsiaq, eta suou, algar
equin cunca orablicaturig: quita hortan

pipor bira, cunca hachatu ondour,
eorico distitui casidabat etan, eorun
lehinig cunca euniez bricatuso beytup:
eorico duzu casicola houn bion bion
ordinate artino, amoulsiatig eta eugon.
imavra car daquon barnierat: eorico
duzu casidolan gagnetig burdagnac
etolguibat, eugon gagnian inkhaz
berri bethico beytup: horega
attentionia amoulsiarin oridua
inguraticoua: oppila casidolan
ayhustiatig distitui saygunian, mara
duquicu equinig dela: plat bat itara
idoquico duzu, emanen doreu nahi
laduq salca chouribat (oray borian
ollaco fricaduyon salca) eta quita
hortan mahagnilat orbitichicay.

N? hamabot querrina.

dragu bre arastessaz.

Gigt eorrig; idu ollakapbat etarig
arriacul baraten saygunian, eorico

eorico duzu founoun: inguratuso duzu
finiturig eor artino, attentionia houn
duplicatig, etaden ora sebera.

N? hamasapi querrina.

Prima chouria.

eorico duzu casidolat etan
bouteilla ordibat houn, hounen quant suer,
canilla amignibat, orama otobat, cunca
lilibat eorico duzu hamasapi amoulsia
gorinjo terina bat itara: houn houn
gagna idouquico duzu sueria purifica
dadin amoulsiatig eta asqui hiraquiti
datinian, eoricanen duzu verbitabat etan:
equimen duzu chotichico ehor quibat;
amoulsia horig lissas distitui distitui,
papira bejan chourin artino: hounen
duzu souigna lagun bat hounen, eorin
eta chourig imaginatan ahal den bion:
lan peniliagua beyta) eorri amoulsia
gorincoiaq houn hortan eorico distitui
eta cunca inguratuso minitabates, eta
quita putig idouquico ahal tugu, eta

mahagnian verbutchatus plat bat etan, 124
 orma ofitaco hobina dela exporcioniaz
 iracauri ditadaquit.

N^o hamasori querrona.

Behiaron fileta.

Behiaron filetarin farritaco
 maneria has estuque francian
 ecaguturiaz ican-laz hounen tradetoz
 irakhoui antean filet hori
 mahagnibat etan icarico duqu; eta
 sabalduco duqu garibit batez; equinon
 duqu farridura bat, eta filet hounen
 gagna cunça garnitico duqu: guro
 utupa caribat becala khamatuco duqu
 khamatu ondolan iteliquetaco
 fixilabatez; equinon duqu hori beré jusan
 castrolabat etan; icarico duqu cunça
 carnota, poréil, charpoil, pipet eta gita:
 equin cagumian jus hori passouer bat
 etan igaranon duqu eta idoquico duqu
 fiella mahagnian verbutchatus.

N^o hoguez querrona.

Ahatelat entradan.

Nahi baduca verbutchatu ahatelat,
 equiten asquen n^o hemoretu querronam-
 ber manerian. essuaz ori idoz ipocu
 hasten pirlariaz usornotiaz, farriduras
 barria betha ipocu eta verbutchatus
 castrolabat etan ber fayceuan, eta antchi
 burian ber talcan; bona icar ipocu
 ahatelan cunçan aphur ghuago:
 verbutchatu bono lehen, icarico duqu
 mulcada amagibat Raspaturiaz gortu
 different bat har decan amouletiaz:
 ber maneria hontan verbutchatus
 ahal duqu araz buri bat, poulardabat.

N^o hoguez eta bat querrona.

Jambou aspliqui minettan.

Piatuco duqu jambou aspliqui,
 trempan iteliquico duqu hoguez eta laur
 oréiz; cunça chahatuco duqu, eta
 achala oro idoquico duqu. cunça veri
 dotinian, uxi avaspatuco duqu gagna,

125

N^o humoretu querrona.

Antchi Buria.

Bidari pitig unratuco duqu; idoquico
 duqu curra oro, farriduras bethico duqu
 barria, essura ham batu becala, eta
 cunça jorico duqu: icarico duqu
 castrolabat etan jambou eta ourdaqui
 abundantiaqui, laur cunça buru
 cunça chahaturiaz, carnota chabal
 picaturiaz; cunça grilla asi ondoun
 castrolan barria, icarico duqu antchi
 buria enguratico duqu cunça aldi
 orotiaz goni asi decan amouletiaz:
 castrolatuco duqu sopa becala: goni
 asi ondoun, icarico duqu haur bihar
 dina, haur italico, limon achalbat
 eta gobilitatubat ardon hobenitiaz:
 estalico duqu comptabat baliz becala,
 buridugnac italiquibat equin, amouletiaz
 eta ayria etadin car ahal barriat:
 equiniaz dotinian, igaran ipacu passouer
 bat etan eta verbutchatus mahagnian

126

127

eta igaranon duqu palabat cunça
 gorturiaz: goni minetaz jusan
 preparatico dututez, leheniaz cunça
 heraz asi ondoun hounen haura oro
 idoquico dbeu, equin artin ahal
 becin smer tencatez: guro icarico
 dutuaz jusan, heraz aldi faoybat
 omam dbeu, eta guro verbutchatus
 dutuaz mahagnian, equin dupubiaz
 guro jambou castrolan eridan.

N^o hoguez eta bi querrona.

Eppera asian.

cunça lardatuco duqu curri quera,
 icarico duqu jusan ahatelat becala
 (N° 20) nouis etari curri ama chorua
 cunça heragutu bestate, passouer bat
 etari idoquico duqu, haur jalghu
 daquon amouletiaz; eta guro icarico
 duqu ephera don jusan: heraz aldi

bat iman ondouan ecarico duçu asa
plat bat itara, eta ephoria asorian
indian: suari chosar amio duçu, eta
suri ephoria cunça gorritu duçu, eta
guero mahagnian serbutchatuso.

Nº hoguey eta horur querrona

Pjoubat salpan.

Ecaricu trancha iderbat eta
aurdaqui phesabat cassiola bat itan,
eta cuilleratabat irin, cunça sori
diratinian. irina gorritu denian,
ecaricu cunça hachaturiq ouynhou
biuribat, eta bi carota laurdencaturiq,
eta ber memontan araguac trahica
istacu, eta algar equin essacu
gorritia: cunça gorritu diratinian,
ecaricu behar den haur araguaren
italaco, anallomatuco duçu sopa beala,
gaz eta piper appur icarten digulariq:

ecaricu ahal cassiolari plat bat, eta oppila
hisi içoqu gagna.

Nº hoguey eta bott querrona.

Araclic a la Tripe

Birag as ecaru araclic; thipil iça
eta orditig equin: gorrituac irin
frita iça, ecaricu sarthaguinalbat itan
oluan, bina parti inistata dion, gagna
edireyten guila. idoqueo duticu sitabat
etan: cunça hachatuso duçu ouynhou
biuribat: frigi assi duçian ouynhou,
ecarico duçu hiror cuillerata salda, piper
belz eta gaz amignibat, eta bi cuillerata
suri: salça equin datinian, ecarico
dutuac araulig banna, bina etistagula
eyni heriquisera.

Araclic farituriq

Nº hoguey eta ny querrona.

Birag as içap araclic, orditig equin
içap thipil eta lichen. gorrituac idig

129

etal iça cassiola burdugnaso
etalguibates apirig car extodin
amouicatig; etistagula ominda: idoqueo
ahal duçu mahiag baduq carotaq,
pypuaren serbutchatuso, serbutchatuso
ahal duçu pijoua salça chouri bat
itan, demboratig demborala hambahua
gatiq.

Nº hoguey eta laur querrona
Amandasco oppila.

Thipitaco dutitig amandag hour
biouran; orditig equin duticu:
ecarico duticu amandag casiolabat
etan libriabat surbrequin, bi querron
cassiolabat burra fritatuso duçu. nory
etan amandag irinag bestatig,
ecarico duticu burra fritatu duçun
cassiolan. hortuco duçu behala, suria
hortu gabitarig etroubat: ophil hofiq
bannia behar, dion huiq ukhuu,
bannian equitig gatiq. hortu datinian

131

isieu, eta banna ecaru cuillerabat
saldaniquon peruil eta buratikari cunça
hachaturiq, handi as ecaru labela
puntas araclic horin bannia,
amouicatig eta lekhu haboroche ipan
dadin farsiduraren farsidura bethi
duçian, blica issacu irinez, eta bna
as issacu dion, farsidura dion gagnen
edireyten den guila. guero idoqueo
dutin. sitabat itara. frigi assico duçu
chalota amignibat olio hortan, ecarico
dogu fugitu denian gobilitatabat hour,
eta gobilita vidi bat andou, belhar houn
amignibat, piper belz eta gaz apuignibat,
liron ahal chipignibat, eta ogui bouchibit
naspaturiq: salça hori equin datinian,
passour bat itan igoranen duçu, eta
guero araclic salça hortan ecarico
dutin; etistagula eyni heriquisera
haboro, eta salça hori cunça bhoriq
serbutchatuso duçu.

N^o hoguey eta sasi guernina.

132

Araclei frigatunq andou etian
Araclei frig ariso dutu; guero
frigatuo duen ouynhou; ecarico denicu
honor uellorata salda, equi aihal
raspatunq, ecar icen gollitabat
andou helen etiq, eta ahuntabat ueri,
eta salda eguinig datunian, ecarico
dohu pouni araclei.

N^o hoguey eta sra guernina.

Chipa salda.

Egarico duen carbolabat suyan bi
beyri houréquin, eta beyribat arba,
pouit, baratchou, pipor eta gas, limen
achallbat, uelloratabat equi aihal
raspatunq, uellorata endibat crini
maharicaturig, nouye etari salda
eguinig buytatig, heragui delarig amca
ecarico dutu; chipac; abanquini uerig
datunian, equi aihal poumbayt picatuo.

133

duen eta banna ecarico dutu; araulic
coumbayt nahi baduq egi brassi salda
hortan, asquen heraguiat badiguen usqui
etieragula algarun huellan equi ecar.

N^o hoguey eta bederata guernina.

Araulei mouletat.

haurico duen arauli plat bat
etara, ecarico denicu pipor, gas, mukada;
ounea rafotuo dutuq algar iquim; plat
bat beriqueacu ouineq, ecaru arauliq
barun, ecaru fourmeun, carbolabat haur
amca, heraguiat denian, carbola hortan
gagnen ecaru coure arauli plata; ecaru
coure araulicou gagnen burduigna
etelgibat hui ounea garniturig; cou
datunian, idogico dutuq utiq, eta
tranchatan ecarico dutu; eta guero fuillat
quila picatuo dutu; eta guero coure
araulig salda chawibat etan berichatuo
ahal tuq.

N^o hoguey eta hamar guernina.

134

haurico ophila.

ouidi sankho, edo aratchi buralat
herag arsi duquicunian; igarunen duen
houa laur etan laur seribeta different
etan; pintubat haur ecarico duen libba
endibat ueri, citon achallbat, camella
amignibat; ounea heraguiat durenian,
igarun issacu seribetabat etan; moulatat
herag ar issac, eta ounea safla ecaru
bi arauli gonineo barun, (gayca hau
ayago iquiten duen nequian) hal iquim
heraguiat, eta carbola beriqueacu
campotig; bina eyu behar duquicun barunen
ortino leyhobat etan hortan. seribetabat
ophel haur gagnen plegaturig politiqu
laur cantoniquin. ecarico duen: seribetabico
ecarico duen plata carbolari ahal bheia;
ussulico duen carbola plat haur gagnala,
eta coure oppila eguinig duquicun.

Tabla pougnac contenueu buyu cayer

135

houmto platou nombri guera, ecaric,
nombrouac, eta payag asqui duquicun,
hiben cheractica, foillag oie engurataico
phina hanti gab; eta asqui duquicun
fouetia, haytatu ducunian moua eri
tablag igarico beyritu; hibon designaturig
den platoum igarila, nambroua eta
payala, couyn hibon ienteturig den
lekhuac edureyon buytatig.

Tabla.

Ahatibat estrada	N ^o 20	Page	126
Amanto oue bi guerni ophila	N ^o 24	Page	129
Amantico ophila	N ^o 9	Page	115
Aratchi appiqu	N ^o 2	Page	110
Aratchi Bura	N ^o 19	Page	125
Araulei faretunig	N ^o 26	Page	137
Araulei moulat	N ^o 19	Page	133
Betharen fleta	N ^o 18	Page	124
Beli aspiqui	N ^o 1	Page	108
Bethareco oppila	N ^o 12	Page	110
Brechabat	N ^o 13	Page	119
Chipa salda	N ^o 28	Page	132

Choux farci	N.º 7	Page	133
Crêma chowria	N.º 17	Page	123
Crêma gori	N.º 16	Page	122
Ephreia assan	N.º 22	Page	127
Enrique arrasta	N.º 15	Page	121
Gâteau au lait	N.º 11	Page	117
Gigot à l'eau	N.º 6	Page	112
Houere ophila	N.º 30	Page	134
Jambou à l'oselle	N.º 21	Page	126
Jambou glacé	N.º 8	Page	114
Morinada	N.º 5	Page	111
Oeufs à la tripe	N.º 15	Page	130
Oeufs au vin doux	N.º 17	Page	132
Pain au lait	N.º 12	Page	119
Pjoulat saïgan	N.º 13	Page	128
Sagarruko charlota	N.º 16	Page	125

